

Bak Pál:

A G5 SZÁHEL AFRIKAI REGIONÁLIS EGYÜTTMŰKÖDÉS TARTALMA, HATÁSA A TÉRSÉG BIZTONSÁGÁRA ÉS A MIGRÁCIÓS FOLYAMATOKRA¹

DOI: [10.35926/HSZ.2020.1.4](https://doi.org/10.35926/HSZ.2020.1.4)

ÖSSZEFOGLALÓ: A 21. században a világ egyre inkább fókuszál Afrikára. A nemzetközi intézkedések alapvetően a napjainkban is jelentős mértékben tapasztalható migrációs folyamatok helyi kezelését hivatottak elősegíteni a legtöbb esetben. Az Afrikára jellemző stabilitásbeli, innovációs és fenntarthatósági problémák a biztonság több szektorára is egyszerre fejtik ki hatásukat. A trend megfordítása érdekében az afrikai államfők egyre több együttműködési keretet hoznak létre, vagy csatlakoznak a már létezőkhöz. Jelen tanulmány a G5 Száhel regionális együttműködési keretrendszerre fókuszál.

KULCSSZAVAK: G5 Száhel, Afrika, Száhel-övezet, dzsihádzmus, terrorizmus, G5S közös hadtest

A G5 Száhel (G5S) a Száhel-övezet nyugati államai (Mali, Mauritánia, Csád, Burkina Faso, Niger) szubregionális együttműködésének egyik formája, amely várhatóan túlmutat a multinacionális katonai kollaboráción. Helyesen analizálva a fennálló problémákat, az államfők a katonai szektoron felül a nemzeti és nemzetközi biztonságot érintő további kérdésekben is hajlandóságot mutatnak az együttműködésre, ezzel segítve a migrációs és más trendek csökkentését, megakadályozását.

MIÉRT VAN SZÜKSÉG A G5S-RE?

A G5 Száhel együttműködés megértéséhez definiálni kell, hogy pusztán országok közötti – katonai és a későbbiek folyamán azon talán túlnyúló – kooperációról beszélünk-e, vagy egy kialakulóban lévő regionális (proto)komplexumról. Ez utóbbi Barry Buzan és a koppenhágai iskola nemzetközi kapcsolatok teóriái közt szerepel, és lényege, hogy bizonyos államok a közös fenyegetésszemperepciójuk alapján olyan szoros biztonsági érdekeket alakítanak ki egymással – rendszerint a földrajzi tényezők és a távolság figyelembevételével –, amelyek interdependenciális jellegűek. Tehát, ha egy adott fenyegetés több, egymáshoz közel fekvő államra is kiterjed, amelynek a megoldására vagy elhárítására egy nemzet a saját önjelétől nem képes, akkor a térség országai összefognak. Az ilyen jellegű kapcsolatok során azonban a tagállamok egymásra is hatást gyakorolnak, nem csak az adott fenyegetésre. Ennek az „egymásrautaltságnak” az

¹ Jelen írás az Emberi Erőforrások Minisztériuma ÚNKP-18-2-II-NKE-94 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával készült kutatás egyik részterülete. (A kutatás másik része a dzsihádzista térnyerés kérdéskörével foglalkozik.)

érzése a regionális biztonsági komplexumok szintje alatt is érvényesül, például a multinacionális együttműködések során, noha ez esetben a földrajzi korlátozások és a távolság kisebb szerepet játszanak. Barry Buzan elmélete azonban nemcsak az állami szereplőkre terjed ki, hanem az állami funkciókat átvevő más állami vagy nem állami szereplőkre is – így a nemzetközi szervezetekre, különféle nemzetközi vállalatokra, államkoalíciókra stb.²

A kifejelett biztonsági komplexum alatti szinteken említhető a *protokomplexum*,³ amely jelen tanulmány fontos tényezője, azonban – az eredeti teóriát kiegészítve – mára a biztonsági komplexumoknak számos változatával találkozhatunk fejlettségüktől, strukturáltságuktól és dinamikájuktól függően. A következő kérdéssorra válaszolva könnyebben eldönthető, hogy a Száhel-övezet térsége valóban beleillik-e a protokomplexum, egyáltalán a biztonsági komplexumok elméletébe:⁴

- Az együttműködés két vagy több államból tevődik össze?
- A csoportosulás földrajzilag egybefüggő?
- Az államok biztonsági környezete függ egymástól?
- Ha igen: konzisztens az interdependencia?

Ezek alapján elmondható, hogy a Barry Buzan által felvázolt nyugat-afrikai regionális protokomplexum északi sávja a G5 Száhel megalapításával arra törekszik, hogy egy új regionális biztonsági protokomplexumot hozzon létre. Mivel a politikai szándék az államfők részéről megvan a katonai együttműködésen felüli más területeken való kooperációra is – az alapító okiratban⁵ foglaltak szerint stratégiai cél a gazdasági és politikai irányvonalak meghatározása –, így helytállóbb a multinacionális együttműködés helyett egy már létező regionális protokomplexumként említeni az államcsoportot.

A Száhel-övezetet jelenleg sújtó gazdasági, katonai és társadalmi kihívások túl összetettek ahhoz, hogy egy állam önmagában képes legyen azokat felszámolni, a határon átnyúló fenyegetések pedig azt is bebizonyították – Mali vagy Líbia példáján keresztül –, hogy a többnemzeti együttműködés nélkül a térségben fennálló problémákra képtelenség adekvát választ adni. A regionális együttműködés is csak egy lehetőség a kihívások mérséklésére – legyen szó határ menti együttműködésről vagy piaci-gazdasági segítségnyújtásról. Továbbá a szervezeti cél megfogalmazása segíti az államokat a közös politikai irányvonalak meghatározásában, az állami beruházások és fejlesztések, a gazdasági liberalizáció, a katonai együttműködések és a politikai, nemzetközi közösséget érintő válaszok és akciók (tehát a biztonságpolitika stratégiai szintjének jelentős) területein. A G5 Száhel így kiváló lehetőséget nyújt az Afrikai Unión belül arra, hogy megkönnyítse a szervezetnek az Észak-Afrika biztonságának kezelésében végzett munkáját (jelentékeny támogatásokkal mind az Afrikai Uniótól, mind más nemzetközi szereplőktől); illetőleg hosszú távú, fenntartható sikere esetén az Unió egyik modellje lehet más tagállamok számára.

Ugyanakkor a célkitűzések jelenleg nem állnak összhangban sem a G5S képességeivel, sem pedig erőforrásaival. Még az afrikai kontinens viszonylatában is alig beszélhetünk

² Mező András: Az Európai Regionális Biztonságpolitikai Komplexum. Felderítő Szemle, XIV. évf. 2015/2., 5–6.

³ Protokomplexum esetében az államok közötti kapcsolatrendszer már kialakult, de a biztonsági környezetük dinamikája még nem érte el a hagyományos értelemben vett regionális biztonsági komplexum szintjét.

⁴ Háda Béla – Tóth Péter (szerk.): Regionális biztonsági tanulmányok. Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Budapest, 2015, 77.

⁵ Convention portant création du G5 Sahel. G5 Sahel, 19. 12. 2014. <http://www.g5sahel.org/images/convention.pdf> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

számottevő gazdasági vagy katonai potenciállal rendelkező tagországokról, így a külső donorok segítyei nélkül a szervezet mindennapi munkavégzése is hatástalan. A stratégiai célok elérése előtt elsőként a lokális stabilizációt kell elérniük az államfőknek.

A G5S ÁLLAMAI

A G5S-államok közötti együttműködés hivatalosan 2014. február 16-án lépett életbe mauritániai központtal (Nouakchott), míg a teljes struktúrát 2014. december 19-én állították fel. Az új koncepció főbb célkitűzései a beruházások és polgárok biztonságának garantálása, a stratégiai vízióalkotás, a regionális és nemzetközi együttműködés, illetve a fenntartható fejlődés és jó kormányzás elérése voltak. Emellett elérendő célként szerepelt még a béke és biztonság megerősítése a Száhel-övezetben, a kritikus információs infrastruktúra, valamint a kritikus infrastruktúra fejlesztése (telekommunikációs hálózatok, hidraulikus berendezések stb.) az élelmezésbiztonság, oktatás- és energiapolitika megfelelő szintre emelése érdekében.⁶

1. ábra A G5 Száhel országai (Szerkesztette a szerző)

A tagállamok önmagukban is veszélyesnek minősített országok, vagy ahhoz közeli állapotban vannak, ez pedig számos szomszédjukra is igaz;⁷ seregnyi globális kihívás érinti az államokat a szervezett bűnözői csoportoktól az illegális kereskedelmen át a terrorizmusig. A 2012-ben kezdődő és azóta is tartó mali konfliktus hatására Franciaország létrehozta a „Barkhane” hadműveletet (Opération Barkhane), amelynek támogatásához a Száhel-övezet államai is csatlakoztak. Ez egyben az államközi együttműködés előfutárának is tekinthető. Az együttműködés keretein belül az afrikai államok létrehoztak egy közös hadtestet (G5 Sahel Joint Force), amelynek fő célja a Barkhane támogatása. A térségben ezeken felül több EU-s kiképzőmisszió is működik.⁸ Sajnos napjainkban egyelőre inkább a műveletek párhuzamos ellátása figyelhető meg.

⁶ Le G5 Sahel. 29. 09. 2015. <http://www.g5sahel.org/index.php/qui-sommes-nous/le-g5-sahel> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

⁷ A közvetlen szomszédságba tartozó Szudán, Líbia, Nigéria nagy biztonsági kihívást jelent az afrikai országok és a nemzetközi közösség számára, egyrészt a jelenkori migrációs krízis, másrészt a polgárháborúk miatt.

⁸ Ilyen például az EUTM Mali (European Union Training Mission in Mali), az EUCAP Sahel Mali (European Union Capacity Building Mission in Mali) és az EUCAP Sahel Niger (European Union Capacity Building Mission in Niger).

A G5S SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

A G5 Száhel öt nagy szervezeti egységből áll:

- Államfők Konferenciája;
- Miniszterek Tanácsa;
- Állandó Titkárság;
- Védelmi és Biztonsági Bizottság;
- a G5S-államok Nemzeti Koordinációs Bizottságai.

Az Államfők Konferenciája a szervezet legfelsőbb döntéshozó szerve, amely stratégiai lehetőségeket és irányokat fogalmaz meg, egyúttal biztosítja a döntések politikai hátterét és a nemzetek közötti együttműködést. Tagjai az országok vezetői, akik évente egy alkalommal tartanak rendes ülést (ezenfelül rendkívüli ülést kezdeményezhetnek a konferencia elnöke mellett az államfők is).⁹

A Miniszterek Tanácsa a végrehajtást ellenőrző testület, amely egyben stratégiai vezetést biztosít az államoknak. Tagjai – a tagállamok gazdaságáért és a fejlesztésért felelős miniszterek – a közös fejlesztési és beruházási politika elérését célzó projekteket tárgyalják. A Tanács rendkívül széles jogkörrel rendelkezik: a szervezeti ügyektől kezdve (például a költségvetés elfogadása, szabályzatok létrehozása, elfogadása) a személyi ügyekig (például a szakértők megválasztása). Évente két rendes ülést tartanak, de rendkívüli ülést már egy tagállam is kérvényezhet, ha egyszerű többséggel a többi elfogadja azt. Az elnöki pozíciót ciklikusan mindig más ország tölti be.¹⁰

Az Állandó Titkárság feladatai főként az operatív irányítás, a stratégiai monitorozás és elemzés, az adminisztráció és technikai előkészítés-értékelés. A nigeri központú Titkárság egyben a Miniszterek Tanácsában hozott döntések végrehajtásáért, ráadásul a Titkárság személyi állománya sem haladja meg a húsz főt, ami egy könnyű, rugalmas, hatékony és alacsony költségvetéssel rendelkező megoldást eredményez. Vezetője az állandó titkár, aki 2018 februárjától Niger korábbi külügy- és az afrikai integrációért felelős minisztere, Maman Sidikou.¹¹

Biztonsági ügyekben a Védelmi és Biztonsági Bizottság dönt, amely regionális szinten látja el az Afrikai Unió Béke és Biztonság Tanácsának feladatkörét. Tagjai a tagállamok vezetői és a biztonsági kérdésekkel foglalkozó szakértő személyek (az országok hadügyét és honvédelmét felügyelő miniszterek, illetve a tanácsadók).¹²

A G5S minden állama létrehozott egy Nemzeti Koordinációs Bizottságot, ahol különböző területi szakértők dolgoznak. Ezek felelnek az Állandó Titkárság feladatainak nemzeti szinten való végrehajtásáért, folyamatos jelentést adnak a központnak tevékenységükről, illetve jelentéseket tesznek arról, hogy az egyes területeken milyen eredményeket értek el. Az Állandó Titkárság mellett az országok gazdaságért és fejlesztésért felelős miniszterei ellenőrzik munkájukat.¹³

⁹ La Conférence des Chefs d'État. G5 Sahel, 15. 10. 2015. <http://www.g5sahel.org/index.php/qui-sommes-nous/le-dispositif-de-pilotage-du-g5-sahel/la-conference-des-chefs-d-etat> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

¹⁰ Le Conseil des Ministres. G5 Sahel, 15. 10. 2015. <http://www.g5sahel.org/index.php/qui-sommes-nous/le-dispositif-de-pilotage-du-g5-sahel/le-conseil-des-ministres> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

¹¹ Le Secrétariat Permanent du G5 Sahel. G5 Sahel, 15. 10. 2015. <http://www.g5sahel.org/index.php/qui-sommes-nous/le-dispositif-de-pilotage-du-g5-sahel/le-secretariat-permanent-du-g5-sahel> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

¹² Comité de Défense et de Sécurité. G5 Sahel, 01. 11. 2015. <http://www.g5sahel.org/index.php/qui-sommes-nous/les-organes-d-appui/le-comite-de-defense-et-de-securite> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

¹³ Les Comités Nationaux de Coordination. G5 Sahel, 15. 10. 2015. <http://www.g5sahel.org/index.php/qui-sommes-nous/les-organes-d-appui/les-comites-nationaux-de-coordination> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

Az öt nagyobb szerven felül külön funkcionál a „Szakértők Találkozója”, vagy másik nevén a Szakértői Bizottság, amely a Miniszterek Tanácsának benyújtott iratok technikai előkészítéséért felel, egyben technikai támogatást nyújt az Állandó Titkárságnak. Ide tartoznak a Nemzeti Koordinációs Bizottság azon tagjai, akik egy adott projekt előkészítéséért, végrehajtásáért felelnek. Az Állandó Titkárság koordinálja a munkájukat, az üléseket pedig az elnöklő ország minisztere vezeti.¹⁴ Minden országban egy-egy specifikus területtel foglalkozó Szakértői Bizottság dolgozik.

A G5S KÖZÖS HADTEST

Az 5000 fős G5S közös hadtest létrejöttét az Afrikai Unió Béke és Biztonság Tanácsa 2017 áprilisában engedélyezte,¹⁵ 2019 júniusában pedig az ENSZ Biztonsági Tanácsa a 2359. számú határozatával¹⁶ megerősítette. A közös hadtest katonái első missziójukat Mali határterületein teljesítették, később pedig Nigerben és Burkina Fasóban szintén határőrizeti feladatokat láttak el. A hadtestet nem sokkal a többnemzeti (Kamerun, Niger, Nigéria és Csád által létrehozott) egyesített alkalmi harci kötelék megalapítása után hozták létre, de míg ez előbbi a Boko Haram iszlamista szélsőséges mozgalom ellen vette fel a harcot, addig a G5S közös hadtest változatos és komplexebb tevékenységet lát el.

Feladatörök rendkívül széles: a stabilizációs, humanitárius és határvédelmi tevékenységeken túl a fegyveres csoportokkal való harcokig terjed, tehát inkább békekényszerítő tevékenységük a hangsúlyos, mintsem a béketeremtő vagy -fenntartó.¹⁷ Voltaképpen a térségben egymás mellett futó nemzetközi békemissziók feladatörét gyúrták össze egy közös haderő számára.

Feladatuk ellátásához a Száhel-övezetet három szektorra osztották: ezek egyike a Liptako–Gourma határvidék; másik a Mali–Mauritánia országhatár; míg a harmadik a Niger és Csád közötti határ. Minden zászlóaljban 650 ember teljesít szolgálatot. A parancsnokságot Maliban állították fel, azonban a parancsnokot mindig az adott év G5S elnöke nevezi ki, tehát évente más nevezi meg a prioritásokat és hangsúlyos elemeket a hadtest esetében.¹⁸

A stratégiai célok mellett fontos az államok tényleges ereje és erőketítő képessége is, amelynek meghatározásában segít a lakosság nagysága, az állam éves GDP-je, a GDP-arányos védelmi kiadások mértéke, a haderő mérete és haderőnemek szerinti tagozódása (azaz az adott haderőben milyen arányban beszélhetünk szárazföldi erőkről, légierről, haditengerészetről és más haderőnemekről), nem utolsósorban pedig differenciálni kell az aktív haderőt a teljes haderőhöz képest.

¹⁴ La reunion des Experts. G5 Sahel, 15. 10. 2015. <http://www.g5sahel.org/index.php/qui-sommes-nous/les-organes-d-appui/la-reunion-des-experts> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

¹⁵ Abraham Belayneh – Lulit Kebede: Communique of the 679th PSC Meeting on the draft Strategic Concept of Operations (CONOPs) of the Joint Force of the G5 Sahel. African Union Peace and Security, 21. 04. 2017. <http://www.peaceau.org/en/article/communique-of-the-679th-psc-meeting-on-the-draft-strategic-concept-of-operations-conops-of-the-joint-force-of-the-g5-sahel> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 09.)

¹⁶ Security Council Welcomes Deployment of Joint Force to Combat Terrorism Threat, Transnational Crime in Sahel, Unanimously Adopting Resolution 2359 (2017). United Nations, 21. 06. 2017. <https://www.un.org/press/en/2017/sc12881.doc.htm> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 09.)

¹⁷ Edward McAllister: G5 Sahel launches military operation in African scrublands. Reuters, 02. 11. 2017. <https://www.reuters.com/article/us-africa-security/g5-sahel-launches-military-operation-in-african-scrublands-idUSKBN1D21VS> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 09.)

¹⁸ Finding the Right Role for the G5 Sahel Joint Force. Crisis Group, 12. 12. 2017. <https://www.crisisgroup.org/africa/west-africa/burkina-faso/258-force-du-g5-sahel-trouver-sa-place-dans-lembouteillage-securitaire> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

Mivel számos afrikai ország esetében nehéz pontos számadatokat megtudni a lakosság nagyságáról, e faktor hozzávetőlegesen megbecsülésével¹⁹ és a *The Military Balance* adataival összeállítottam egy áttekintő táblázatot a teljes körű elemzéshez.

1. táblázat *A G5S országainak gazdasági mutatói (Szerkesztette a szerző a The Military Balance adatainak felhasználásával)*

Burkina Faso					
<i>Vizsgált adat</i>	2014 ²⁰	2015 ²¹	2016 ²²	2017 ²³	<i>Tendencia</i>
Éves GDP (USD)	12 500 000 000	11 000 000 000	12 100 000 000	13 200 000 000	változó
GDP/fő (USD)	717	615	658	696	változó
Lakosság (becsült)	18 365 123	18 931 686	19 512 533	20 107 509	gyorsan növekvő
Védelmi költségvetés (USD)	159 000 000	148 000 000	150 000 000	189 000 000	változó
Teljes haderő mérete (fő)	11 450	11 450	11 450	11 450	stagnál
Aktív haderő mérete (fő)	11 200	11 200	11 200	11 200	stagnál
Csád					
<i>Vizsgált adat</i>	2014 ²⁴	2015 ²⁵	2016 ²⁶	2017 ²⁷	<i>Tendencia</i>
Éves GDP (USD)	13 900 000 000	10 900 000 000	10 100 000 000	9 740 000 000	csökkenő
GDP/fő (USD)	1 236	942	852	799	csökkenő
Lakosság (becsült)	11 412 107	11 631 456	11 852 462	12 075 985	növekvő
Védelmi költségvetés (USD)	273 000 000	170 000 000	160 000 000	165 000 000	csökkenő
Teljes haderő mérete (fő)	34 850	34 850	39 850	39 850	növekvő
Aktív haderő mérete (fő)	25 350	25 350	30 350	30 350	növekvő

¹⁹ A lakosságra vonatkozó becscült adatok alapvetően a *The Military Balance* alapján készültek, azonban az éves GDP és az egy főre jutó GDP relációjában eltérő adatok keletkeznek – amelyek a népességet számláló más mérőktől olykor milliós eltéréseket mutatnak. Ez is aláhúzza az Afrikában nehezen követhető demográfiai változásokat.

²⁰ *The Military Balance*, 2015, Vol. 115, Chapter Nine: Sub-Saharan Africa. Taylor & Francis Online, 10. 02. 2015., 433–434. <https://doi.org/10.1080/04597222.2015.996365> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 19.)

²¹ *The Military Balance*, 2016, Vol. 116, Chapter Nine: Sub-Saharan Africa. Taylor & Francis Online, 09. 02. 2016., 432–433. <https://doi.org/10.1080/04597222.2016.1127636> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 19.)

²² *The Military Balance*, 2017, Vol. 117, Chapter Nine: Sub-Saharan Africa. Taylor & Francis Online, 13. 02. 2017., 498–499. <https://doi.org/10.1080/04597222.2017.1271216> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 19.)

²³ *The Military Balance*, 2018, Vol. 118, Chapter Nine: Sub-Saharan Africa. Taylor & Francis Online, 13. 02. 2018., 448–449. <https://doi.org/10.1080/04597222.2018.1416986> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 19.)

²⁴ *The Military Balance* (2015): i. m. 438–439.

²⁵ *The Military Balance* (2016): i. m. 437–438.

²⁶ *The Military Balance* (2017): i. m. 503–504.

²⁷ *The Military Balance* (2018): i. m. 454–455.

Mali					
<i>Vizsgált adat</i>	2014 ²⁸	2015 ²⁹	2016 ³⁰	2017 ³¹	<i>Tendencia</i>
Éves GDP (USD)	12 100 000 000	11 000 000 000	14 000 000 000	15 000 000 000	változó
GDP/fő (USD)	766	672	768	794	változó
Lakosság (be- csült)	16 455 903	16 955 536	17 467 108	17 885 245	növekvő
Védelmi költség- vetés (USD)	355 000 000	467 000 000	546 000 000	644 000 000	növekvő
Teljes haderő mérete (fő)	10 800	13 800	15 800	17 800	növekvő
Aktív haderő mérete (fő)	3 000	6 000	8 000	10 000	növekvő
Éves GDP (USD)	12 100 000 000	11 000 000 000	14 000 000 000	15 000 000 000	változó
Mauritánia					
<i>Vizsgált adat</i>	2014 ³²	2015 ³³	2016 ³⁴	2017 ³⁵	<i>Tendencia</i>
Éves GDP (USD)	12 600 000 000	11 500 000 000	12 200 000 000	12 300 000 000	változó
GDP/fő (USD)	9 999	9 142	9 613	9 672	változó
Lakosság (be- csült)	3 516 806	3 596 702	3 677 293	3 758 571	növekvő
Védelmi költség- vetés (USD)	285 000 000	240 000 000	215 000 000	218 000 000	változó
Teljes haderő mérete (fő)	20 850	20 850	20 850	20 850	stagnáló
Aktív haderő mérete (fő)	15 850	15 850	15 850	15 850	stagnáló
Éves GDP (USD)	12 600 000 000	11 500 000 000	12 200 000 000	12 300 000 000	változó

²⁸ The Military Balance (2015): i. m. 457–458.

²⁹ The Military Balance (2016): i. m. 455–556.

³⁰ The Military Balance (2017): i. m. 522–524.

³¹ The Military Balance (2018): i. m. 473–474.

³² The Military Balance, 2015, Vol. 115, Chapter Seven: Middle East and North Africa. Taylor & Francis Online, 10. 02. 2015., 341–342. <https://doi.org/10.1080/04597222.2015.996362> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 19.) (A továbbiakban: The Military Balance [2015a].)

³³ The Military Balance, 2016, Vol. 116, Chapter Seven: Middle East and North Africa. Taylor & Francis Online, 09. 02. 2016., 343–344. <https://doi.org/10.1080/04597222.2016.1127573> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 19.) (A továbbiakban: The Military Balance [2016a].)

³⁴ The Military Balance, 2017, Vol. 117, Chapter Seven: Middle East and North Africa. Taylor & Francis Online, 13. 02. 2017., 393–394. <https://doi.org/10.1080/04597222.2017.1271213> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 19.) (A továbbiakban: The Military Balance [2017a].)

³⁵ The Military Balance, 2018, Vol. 118, Chapter Seven: Middle East and North Africa. Taylor & Francis Online, 13. 02. 2018., 350–351. <https://doi.org/10.1080/04597222.2018.1416983> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 19.) (A továbbiakban: The Military Balance [2018a].)

Niger					
Vizsgált adat	2014 ³⁶	2015 ³⁷	2016 ³⁸	2017 ³⁹	Tendencia
Éves GDP (USD)	8 020 000 000	7 180 000 000	7 490 000 000	7 890 000 000	változó
GDP/fő (USD)	484	407	412	421	változó
Lakosság (becsült)	17 466 172	18 045 729	18 638 600	19 245 344	gyorsan növekvő
Teljes haderő mérete (fő)	10 700	10 700	10 700	10 700	stagnáló
Aktív haderő mérete (fő)	5 300	5 300	5 300	5 300	stagnáló
Éves GDP (USD)	8 020 000 000	7 180 000 000	7 490 000 000	7 890 000 000	változó
GDP/fő (USD)	484	407	412	421	változó

Az adatokból látható, hogy a G5S létrehozása óta az államok többnyire ugyanazt az arányt produkálták a védelmi kiadások és a személyi állomány terén, különösebb előrelépést a közös politika nem hozott. Burkina Faso, Mauritánia és Niger teljes haderejét⁴⁰ a kezdeményezés előtt és napjainkban is ugyanazok a számok adják, Csád néhány ezer fővel növelte haderejét, Mali esetében azonban évről évre növekedés tapasztalható mind a paramilitáris (állami haderőtől független, de ahhoz hasonlóan kialakított katonai jellegű csoport), mind a katonai egységek tekintetében.

Az állomány bővítése mellett fontos tényező az adott ország védelmi költségvetése, amely meghatározza, hogy mi az a határ, ameddig a bővítések és fejlesztések tarthatnak. Míg Burkina Faso – bár 2016-ról 2017-re jelentős változást produkált – még mindig 1,4% körül teljesít, addig Csád nagyobb összeget áldoz a védelmi költségvetés javítására az éves GDP-jéből (2017-ben 1,69%-ot). A legjelentősebb változást Mali érte el, mivel a védelmi befizetésével – az állománybeli növelés mellett – a 2016-os 3,9%-ról 2017-ben 4,29%-ra növelte az ország a védelmi kiadásait. Ezzel szemben Niger 2,14%-ot teljesített, és az elmúlt két évben igyekszik 2% fölé pozicionálni magát. Mauritánia keleti partneréhez hasonlóan stagnált az elmúlt években, nagyjából 1,76–1,77%-kal.⁴¹

Az államok saját hadereje nem lenne képes a megcélzott feladatokat ellátni, így a közös fejlesztéspolitika, valamint a külső ösztönzők aktív szerepvállalása valóban szükséges. A közös hadtest csekély 5000 fővel próbál meg operálni a térségben a szervezett bűnözői csoportokkal szemben, illetve a szélsőségesek és dzsihádisták ellen (AQIM, Boko Haram, MOJWA és al-Mourabitoun), ez azonban jócskán meghaladja a közös hadtest képességeit. Az államokban

³⁶ The Military Balance (2015a): i. m. 461–462.

³⁷ The Military Balance (2016a): i. m. 459–460.

³⁸ The Military Balance (2017a): i. m. 527–528.

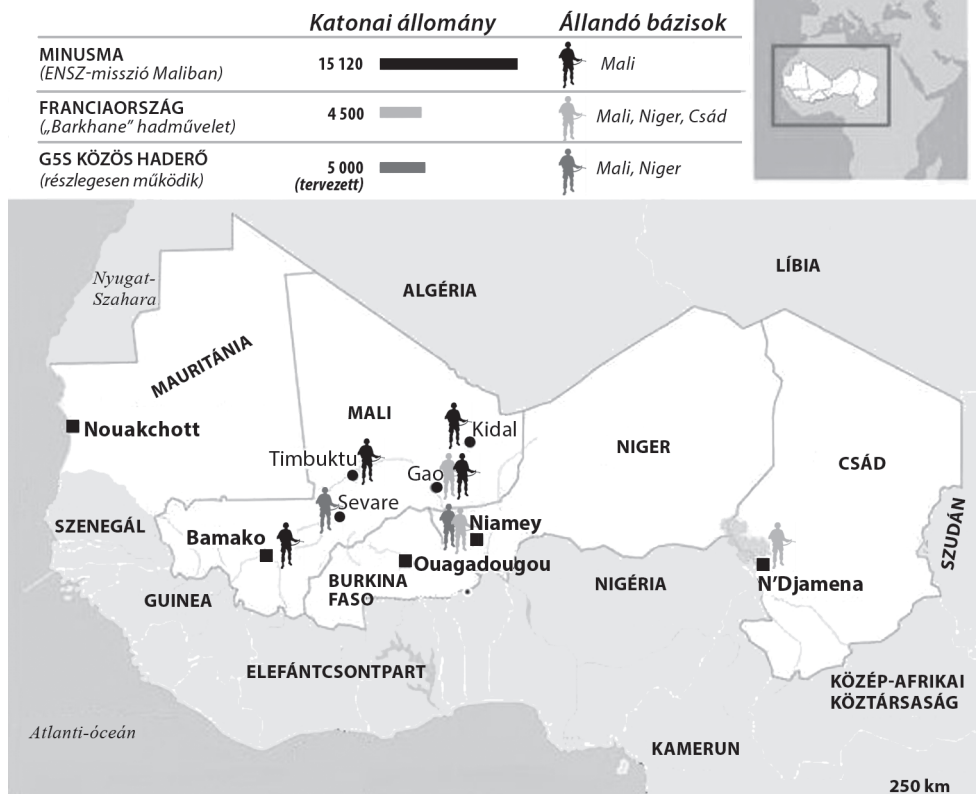
³⁹ The Military Balance (2018a): i. m. 477–478.

⁴⁰ Ideértve az aktív haderő mellett a katonaságot kiszolgáló erőket, valamint a félkatonai és rendészeti erőket is.

⁴¹ Mindenekelőtt fontos tény, hogy az afrikai államok a védelmi költségvetés növelésére rá vannak utalva a térségben zajló konfliktusok és szervezett bűnözés miatt, valamint nincs egy egységes védelmi garanciát nyújtó szervezet, mely megvédené őket a külső támadásoktól. Mindazonáltal, Magyarország a védelmi kiadások tekintetében 2016-ban 0,85%-os, a 2017-es évben pedig kicsivel több, mint 1,008%-os számokat produkált, holott éves GDP-je jóval meghaladja a vizsgált afrikai államokét. A tendencia Lengyelországon kívül (amely állam megközelítőleg 2%-ot fordított védelmi kiadásokra az elmúlt két évben) elmondható a Visegrádi Négyek további államaira.

futó egyéb misszióknak azonban jó kiegészítésként szolgál, illetve megfelelő alapja a későbbi integrált misszióknak. Helyzeti előnyük a nemzetközi közösség szerepvállalásaival szemben, hogy az egyesített hadsereg helyi katonákból áll, akik jobb hely- és kultúraismerettel rendelkeznek, az azonban kérdéses, hogy a helyi közösségek mennyire elfogadók velük szemben.

BIZTONSÁGI HELYZET A SZÁHEL-ÖVEZETBEN

2. ábra A térségben lévő főbb katonai kontingensek.

Forrás: Sahel-Elite, 2018. 07. <https://httpsahelelite.files.wordpress.com/2018/07/security-g5-sahel-afp.jpg?w=620>
(Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

NEMZETKÖZI HELYZET

Noha a Száhel-övezetben inkább államon belüli konfliktusokról beszélünk, amelyek átnyúlnak más országok területére is, a G5S területén operáló nemzetközi (EU-, ENSZ-) és nemzeti (AFISMA-, „Barkhane” hadművelet) missziók sem bizonyulnak elegendőnek azok leküzdésére. Jó példa erre a mali és nigeri konfliktus. A francia vezetésű „Barkhane” hadművelet a térség egyik kiemelkedő hadművelete, amelynek fő célja – a korábbi „Szervál” hadművelet hagyatékából fakadóan – a terrorizmus elleni küzdelem. Azonban csak 4500 francia katona⁴²

⁴² Operation Barkhane: France supports the G5 Sahel countries against terrorists. Ministère des Armées, 06. 01. 2016. <https://www.defense.gouv.fr/english/actualites/newsletter/operation-barkhane-france-supports-the-g5-sahel-countries-against-terrorists> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

vesz részt benne, akiket a G5S-államok támogatnak. N'Djaménában létrehozta egy főhadiszállást és egy repülőbázist; Ouagadougouban a különleges erők kaptak helyet; Niamey-ben egy 300 fős hírszerző központot létesítettek; Gao térségében (Mali) pedig ezer fős állandó és több előretolt bázist telepítettek a franciák. Fontos tény, hogy még a „Barkhane” beindítása előtt megkezdődött a politikai és stratégiai szintű együttműködés a G5S és a franciák között, és később ebből alakult ki az afrikai védelmi együttműködés.

Ma még kérdéses, hogy a G5S közös hadtest a jövőben képes lesz-e átvenni a „Barkhane” hadművelet szerepét. 2018-ig úgy tűnt, hogy sem a Száhel-övezet gazdasági teljesítőképessége, sem a külső donorok hozzájárulása, de még az afrikai államok hadereje sem lesz képes ellensúlyozni a francia csapatok esetleges kivonulását. A technológiai és tapasztalatbeli különbségeken felül a magas éves kiadások is veszélyt jelentenek: a külső donorok adományai ugyanis épphogy képesek fedezni a kiadásokat. A technológiai különbségek áthidalására és a katonai fejlesztésekre Franciaország jelentős mértékű összeget ajánlott fel, ami némiképp segít felülemelkedni ezen a tendencián.

A francia haderő sokkal képzettebb és nagyobb harcászati tapasztalattal rendelkezik, emellett a feladatkörük is eltér a G5S közös hadtestétől. Bár, amikor az afrikai kontingens eléri teljes műveleti kapacitását, akkor a létszáma is megnövekszik (jelenleg körülbelül 90%-os a feltöltöttségi szint), de a térségben operáló irreguláris hadviselést folytató felekkel szemben ez sem bizonyul mérvadó faktornak.

A jelenlegi helyzetben azonban az afrikaiak nem tudják nélkülözni a francia csapatok segítségét, így a közeljövőben inkább a műveletek párhuzamos végrehajtása várható, mintsem a „Barkhane” felfüggesztése és a feladat átruházása a G5S erőire. Úgy tűnik, a „Barkhane” nagyobb félelmet vált ki a térségben tevékenykedő bűnöző- és terrorcsoportokból, mint a G5S – ezt bizonyítja a 2018 márciusának elején, Burkina Fasóban lejátszódó támadás is,⁴³ amelynek célpontjai elsősorban francia közigazgatási objektumok voltak. Aggasztók a szélsőségesek ENSZ által felügyelt és biztosított humanitárius segítségnyújtási akciók elleni támadásai is (lásd a 2018. március elején Nigériában végrehajtott rajtaütést).⁴⁴

FINANSZÍROZÁSI KÉRDÉSEK ÉS KÜLSŐ ÖSZTÖNZÖK

Fontos kérdést vet fel a finanszírozás problémája. Az 1. táblázat adataiból látható, hogy az egyes országok mekkora összeget fordítanak a védelmi kiadásokra. A szervezet finanszírozása áll leginkább a hatékony működés útjába. A világ legszegényebb államai között tartják számon Burkina Fasót (6. hely), Csádöt (11. hely), Malit (29. hely), Mauritániát (30. hely), de még Niger is a 34. helyen szerepel a Ranker 2018-as listáján.⁴⁵ Az tehát egyértelmű, hogy az államok önmagukban képtelenek érdemben finanszírozni az együttműködést.

A G5S közös hadtest első éve az afrikai államok becslése szerint 423 millió euróba kerül (bár a franciák szerint a költségeket 250 millió euróig lehetne redukálni). A rossz kormányzás, a régióban fellelhető biztonsági kihívások, az alacsony fejlettségi szint és kör-

⁴³ Molnár Zoltán: A francia követségre támadtak fegyveresek Burkina Fasóban. 24.hu, 2018. 03. 02. <https://24.hu/kulfold/2018/03/02/a-francia-kovetssegre-tamadtak-fegyveresek-burkina-fasoban/> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 09.)

⁴⁴ Boko Haram Militants Kill Aid Workers at Military Base in Nigeria. The New York Times, 02. 03. 2018. <https://www.nytimes.com/2018/03/02/world/africa/boko-haram-nigeria.html> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 09.)

⁴⁵ World Poverty: The Poorest Countries In The World. Ranker. <https://www.ranker.com/list/world-poverty-50-poorest-countries-in-the-world/info-lists> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

nyezeti nehézségek mind azt eredményezik, hogy az afrikai államoknak külső donorokra van szükségük. Az együttműködés első évében az államok önmagukban összesen 50 millió eurót voltak képesek a közös hadtest javára fordítani. További 58 millió eurót külső forrásokból sikerült megszerezniük – ez azonban még mindig csak a becsült összegek negyedét teszi ki. Ez talán elegendő lehet a szervezett bűnözői csoportok és a felkelők számának csökkentéséhez, ellenben a fenntartható fejlődéshez, valamint a G5S további célkitűzéseihöz rendkívül kevés. Így a nemzetközi közösség kénytelen volt további donorokat biztosítani az államközi együttműködés fenntartásához.⁴⁶ Ennek hatására 2018-ban az Európai Unió 100 millió eurót adományozott a G5S részére, Szaúd-Arábia szintén 100 millió euróval, míg az Egyesült Arab Emírségek 30 millió euróval, az USA pedig 60 millió dollárral (körülbelül 53 millió euróval) fejezte ki támogatását, de Törökország⁴⁷ és Ruanda⁴⁸ is felajánlotta segítségét egy jelképes összeg befizetésével.⁴⁹

Egy másik jelentős kihívás a térségben működő katonai missziók és műveletek egymást támogató koordinálása. A franciák számításai szerint a „Barkhane” hadműveletet idővel a G5S katonai erői veszik át, azonban jelenleg még a katonai pillért biztosító Csád is visszakozik a további katonai egységek telepítésétől mindaddig, amíg a biztos gazdasági háttér nem áll rendelkezésére. A csádi álláspont jelenleg az Afrikai Unió és az Afrikai Készenléti Biztonsági Erők biztosítását is megnehezíti.⁵⁰

Látható, hogy a külső ösztönzők bevonása nélkül a szervezet nem válik fenntarthatóvá. Az egyik legkiemelkedőbb támogató Franciaország, aki jelentős erővel járul hozzá a közös hadtest fejlesztéséhez és a műveletek sikerességéhez. 2018 februárjában, Brüsszelben egy donorkonferencián folytak tárgyalások a G5S, az európai, az ázsiai és az amerikai képviselők közt a nyugat-afrikai művelet hozzájárulásai, támogatásai kapcsán. A résztvevők összesen 414 millió eurót ajánlottak fel a közös hadtestnek, ebből az Európai Unió 116 millió eurót. Franciaország további 1,2 milliárd eurót ajánlott fel önerőből a következő öt évre, valamint több állam (USA, Szaúd-Arábia, Egyesült Arab Emírségek stb.) is ígéretet tett a fejlesztési támogatások növelésére.⁵¹ Magyarország korábban 700 ezer euró támogatással járult hozzá a Trust Fund for Africa létrehozásához, amelyet azóta teljesített is.

Az EU támogatásának hirtelen növelése a migrációs válságnak köszönhető felismerés volt, és egyértelműen a migrációs krízis volt az a fordulópon, amikor a lokális rendezés mellett döntöttek az államok vezetői, egyrészt annak alacsonyabb veszélyességi szintje, másrészt költséghatékonyabb megoldása miatt. Az európai tagállamok hamar felismerték, hogy jobb

⁴⁶ France seeks UN funding to fight terror, smuggling in Africa's Sahel. France 24, 30. 10. 2017. <https://www.france24.com/en/20171030-france-funding-g5-sahel-force-terrorism-trafficking-united-nations-UN> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

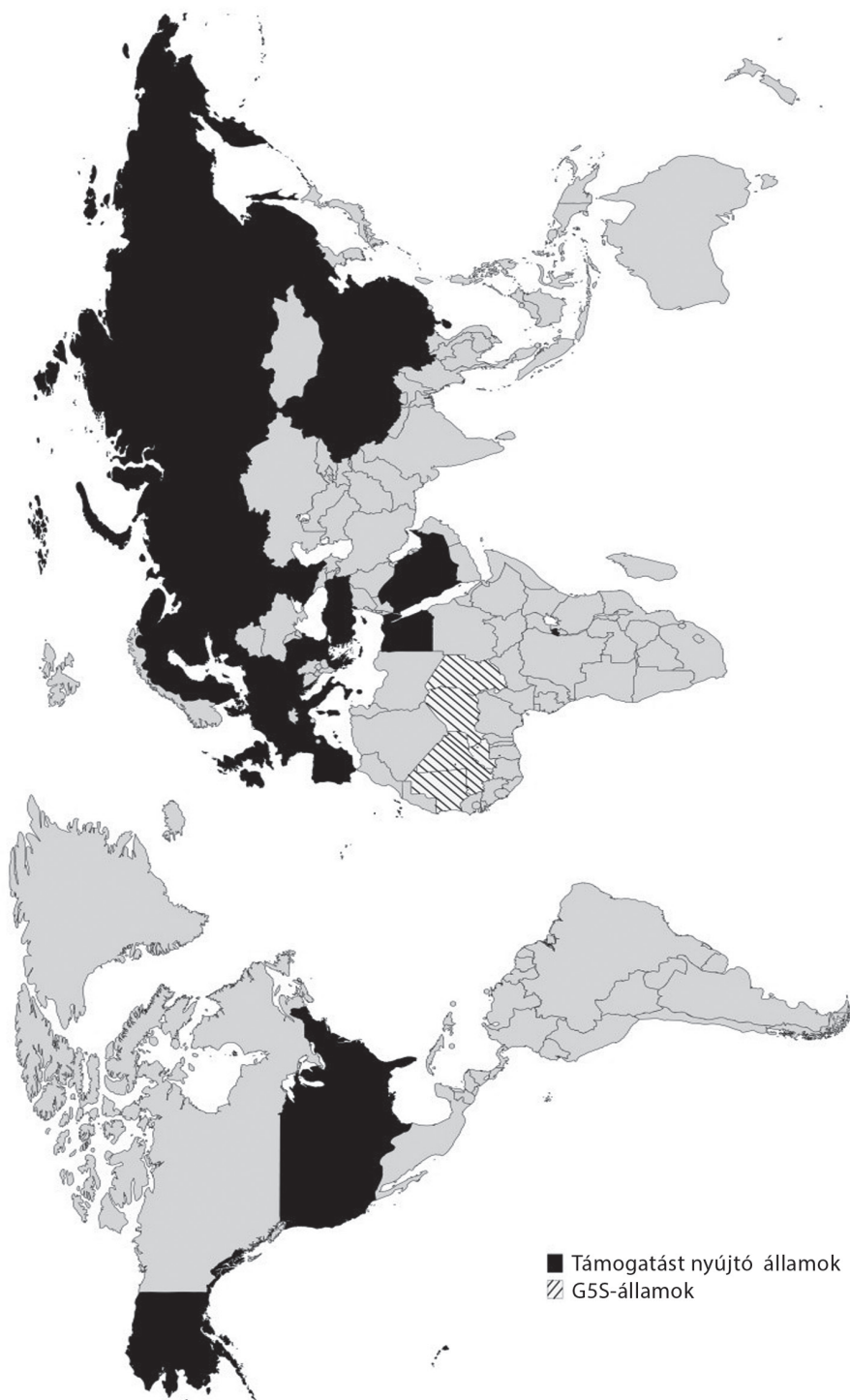
⁴⁷ Turkey announces \$5m for Sahel anti-terrorist force. Gulf New, 01. 03. 2018. <https://gulfnews.com/news/mena/turkey/turkey-announces-5m-for-sahel-anti-terrorist-force-1.2181246> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

⁴⁸ Rwanda offers US\$1 million support to G5 Sahel joint force. Panapress, 23. 03. 2018. https://www.panapress.com/Rwanda-offers-US1-million-suppor-a_630543322-lang2-free_news.html (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

⁴⁹ Zoë Gorman – Grégory Chauzal: Establishing a regional security architecture in the Sahel. Sipri, 26. 06. 2018. <https://www.sipri.org/commentary/topical-backgrounder/2018/establishing-regional-security-architecture-sahel> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

⁵⁰ Jennifer G. Cooke et al.: Understanding the G5 Sahel Joint Force. CSIS, 15. 11. 2017. <https://www.csis.org/analysis/understanding-g5-sahel-joint-force-fighting-terror-building-regional-security> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

⁵¹ Alissa de Carbonnel – Robin Emmott: Donors pledge \$500 million for troops in West Africa's Sahel. Reuters, 23. 02. 2018. <https://www.reuters.com/article/us-africa-security-sahel-eu/donors-pledge-500-million-for-troops-in-west-africas-sahel-idUSKCN1G70J7> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

3. ábra A G5S-t támogató országok (Szerkesztette a szerző)

pozícióba kerülhetnek, ha az EU külügyi és biztonságpolitikai főképviseletjén keresztül próbálják a bilaterális és multilaterális egyezményeket megkötni annak kötelező ereje és hordereje miatt. Ennek köszönhető az EUCAP Sahel Niger misszió portfóliójának kibővítése az elmúlt évek során, amely a Líbiába érkező migrációs hullám megtörését hivatott elérni.

A német–olasz–francia tandem néhány éve már regionális és lokális szinten próbálja meg orvosolni a problémát, szem előtt tartva saját igényeiket és céljaikat. Németország először a mali konfliktus kapcsán adott technikai és anyagi hozzájárulást, ám azóta katonai kontingenssel is részt vesz a stabilizáció folyamatában.⁵² Olaszország a líbiai migrációs krízis után próbálta a Száhel-övezet tagjait egy együttműködési megállapodásra bírni, Franciaország pedig a mali konfliktus kezdetétől aktív szereplője a stabilizációs és együttműködési törekvéseknek.⁵³

HOGYAN TOVÁBB?

Az elmúlt öt év távlatából – az unikális intézményi környezetnek köszönhetően – nehezen ítéltető meg a szervezet tevékenysége. Nem valószínű, hogy a következő években választ kapunk rá: a szervezet képes lesz-e túllendülni a kezdeti nehézségeken és valóban egy regionális együttműködés valamely szintjére tud lépni? Azonban mindenképp pozitívum, hogy a G5S számos donort talált magának – többek között komoly francia segítséget. Bár intézményi felépítése a demokratikus jogállást sugallja, ám ez egyben nagyobb szintű bürokráciát is feltételez, ami pedig még vitatott hatással lehet a működésére. Saját hadereje többnyire sikerrel teljesítette a rábízott, kezdetleges feladatokat, azonban a technikai felszereltség és a teljes műveleti kapacitás elérése nélkül a jelen kereteken túl többet nem tehet – különösen a rájuk szabott keretmandátum pontjait nem tudják implementálni –, azonban a további donorok adakozása feltehetően csak a helyi sikerek elérése után fog berobbanni. A térség karakterisztikáját adja, hogy a leginkább adakozó donorállam tudja a legkönnyebben érvényesíteni a politikai és gazdasági akaratát.

Bár a közös hadtest tevékenységi köre olyan területekre is kiterjed, amelyekhez például az ENSZ MINUSMA missziójának nincs felhatalmazása, és megkönnyíti a kommunikációt a MINUSMA, a „Barkhane” és a fővárosok között, a kezdeti nehézségek nyoma rendkívüli módon látszódik a haderőn. François Lecointre francia tábornok egy interjú során azt nyilatkozta: reméli, hogy a G5S-erők képesek lesznek átvenni a „Barkhane” hadművelet Koordinációs Bizottságának (CCO) néhány feladatát, amely tulajdonképpen a régió biztonsági stratégiáját koordinálja.⁵⁴

⁵² Például két harci helikoptert és két szállítóhelikoptert, egy felderítőegységet, illetve többféle távvezérlésű repülőgéprendszer (RAPS) telepítettek a németek Gaóba, hogy megkönnyítsék a légi felderítést és biztosítsák a saját csapatok védelmét Maliban. Stephan Jockheck: German Bundeswehr and MINUSMA in Mali – Any chance of success? *Just Peace and War*, 25. 11. 2017. <https://justpeaceandwar.com/2017/11/25/german-bundeswehr-and-minusma-in-mali-any-chance-of-success/> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 10.)

⁵³ Egy ország külpolitikai akcióinak vizsgálatakor célszerű megfigyelni annak hátterét is: Németország és Olaszország esetében a döntő pont a menekültek kérdésköre, Franciaország esetében azonban figyelembe kell venni a nigeri és algériai uránbányákat is, amelyek a francia atomerőművek üzemanyagának jelentős hányadát adják, így Emmanuel Macron Afrika-politikájában inkább a gazdasági érdekek húzódnak meg, mint a társadalmi törekvések.

⁵⁴ La Force conjointe du G5 Sahel, une initiative africaine d'appropriation de la gestion des conflits au Sahel. *Geostrategia*, 04. 12. 2017. <https://www.geostrategia.fr/la-force-conjointe-du-g5-sahel-une-initiative-africaine-dappropriation-de-la-gestion-des-conflits-au-sahel/> (Letöltés időpontja: 2019. 08. 11.)

Azonban a helyi lakosság jobban fél a szélsőséges csoportoktól, ezért a zömük nem mer kommunikálni a G5S katonáival, hogy ne érje őket atrocitás. A terroriszervezetek elleni harc során elsősorban a lakosság bizalmát kell kivívniuk, nem pedig titkos akciókat végrehajtani. Fontos határt húzni a felkelők és banditák, valamint a terrorista és emberkereskedő csoportok között, melyeknek elfogása a MINUSMA mandátuma alá tartozik – azonban ezek a csoportok gyakran keverednek egymással, valamint rendkívül gyorsan és rugalmasan változtatják meg kapcsolati hálójukat.⁵⁵

A jelenlegi államközi együttműködés ugyan nem elegendő a résztvevők saját biztonságának garantálására, de amennyiben ez a tendencia a közeljövőben megmarad, képesek lesznek átlépni a regionális védelmi együttműködésbe. A közös politikák, valamint a koordinált stratégiaalkotás és az állami ügyeket érintő politikai döntéshozatal pedig inkább egy regionális biztonsági komplexum felé tendál, amely túlmutat a jelenlegi elvárásokon. Ha a G5S közös haderejének később valós célja lesz a „Barkhane” hadművelet felváltása, az további költségvetés-növelést, ezenfelül stratégiai szintű, közös haderőreformokat és modernizációt igényel az államok részéről. A külső donorkor támogatása pedig mindaddig tart, míg olyan krízis érinti őket, amelynek elhárításában az államközösség segítő szerepet tud vállalni, így – optimális esetben – hosszú távon ezzel csak korlátozott mértékben (feltételekhez kötve) érdemes kalkulálnia az országok vezetőinek. Bár az együttműködés összképe csak némileg kelt pozitív benyomást, fontos jegyezni, hogy a külső támogatók – elsősorban Franciaország, valamint Párizs nyomására az EU és Szaúd-Arábia – hathatós segítségnyújtása miatt azonban nem valószínű, hogy a G5 Száhel megszűnik létezni.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Belayneh, Abraham – Kebede, Lulit: *Communique of the 679th PSC Meeting on the draft Strategic Concept of Operations (CONOPs) of the Joint Force of the G5 Sahel*. African Union Peace and Security, 21. 04. 2017. <http://www.peaceau.org/en/article/communique-of-the-679th-psc-meeting-on-the-draft-strategic-concept-of-operations-conops-of-the-joint-force-of-the-g5-sahel>
- Boko Haram Militants Kill Aid Workers at Military Base in Nigeria. The New York Times, 02. 03. 2018. <https://www.nytimes.com/2018/03/02/world/africa/boko-haram-nigeria.html>
- Comité de Défense et de Sécurité. G5 Sahel, 01. 11. 2015. <http://www.g5sahel.org/index.php/qui-sommes-nous/les-organes-d-appui/le-comite-de-defense-et-de-securite>
- Convention portant creation du G5 Sahel. G5 Sahel, 19. 12. 2014. <http://www.g5sahel.org/images/convention.pdf>
- Cooke, Jennifer G. – Toucas, Boris – Heger, Katrin: *Understanding the G5 Sahel Joint Force*. CSIS, 15. 11. 2017. <https://www.csis.org/analysis/understanding-g5-sahel-joint-force-fighting-terror-building-regional-security>
- De Carbonnel, Alissa – Emmott, Robin: *Donors pledge \$500 million for troops in West Africa's Sahel*. Reuters, 23. 02. 2018. <https://www.reuters.com/article/us-africa-security-sahel-eu/donors-pledge-500-million-for-troops-in-west-africas-sahel-idUSKCN1G70J7>
- Finding the Right Role for the G5 Sahel Joint Force. Crisis Group, 12. 12. 2017. <https://www.crisisgroup.org/africa/west-africa/burkina-faso/258-force-du-g5-sahel-trouver-sa-place-dans-lembouteillage-securitaire>

⁵⁵ Uo.

- France seeks UN funding to fight terror, smuggling in Africa's Sahel. France 24, 30. 10. 2017. <https://www.france24.com/en/20171030-france-funding-g5-sahel-force-terrorism-trafficking-united-nations-UN>
- Gorman, Zoë – Chauzal, Grégory: *Establishing a regional security architecture in the Sahel*. Sipri, 25. 06. 2018. <https://www.sipri.org/commentary/topical-background/2018/establishing-regional-security-architecture-sahel>
- Háda Béla – Tálás Péter (szerk.): *Regionális biztonsági tanulmányok*. Nemzeti Közszerzői Egyetem, Budapest, 2015.
- Jockheck, Stephan: *German Bundeswehr and MINUSMA in Mali – Any chance of success?* Just Peaces and War, 25. 11. 2017. <https://justpeaceandwar.com/2017/11/25/german-bundeswehr-and-minusma-in-mali-any-chance-of-success/>
- La Conférence des Chefs d'État. G5 Sahel, 15. 10. 2015. <http://www.g5sahel.org/index.php/qui-sommes-nous/le-dispositif-de-pilotage-du-g5-sahel/la-conference-des-chefs-d-etat>
- La Force conjointe du G5 Sahel, une initiative africaine d'appropriation de la gestion des conflits au Sahel. Geostrategia. Geostrategia, 04. 12. 2017. <https://www.geostrategia.fr/la-force-conjointe-du-g5-sahel-une-initiative-africaine-d-appropriation-de-la-gestion-des-conflits-au-sahel/>
- La reunion des Experts. G5 Sahel, 15. 10. 2015. <http://www.g5sahel.org/index.php/qui-sommes-nous/les-organes-d-appui/la-reunion-des-experts>
- Le Conseil des Ministres. G5 Sahel, 15. 10. 2015. <http://www.g5sahel.org/index.php/qui-sommes-nous/le-dispositif-de-pilotage-du-g5-sahel/le-conseil-des-ministres>
- Le G5 Sahel. 29. 09. 2015. <http://www.g5sahel.org/index.php/qui-sommes-nous/le-g5-sahel>
- Les Comités Nationaux de Coordination. G5 Sahel, 15. 10. 2015. <http://www.g5sahel.org/index.php/qui-sommes-nous/les-organes-d-appui/les-comites-nationaux-de-coordination>
- Le Secrétariat Permanent du G5 Sahel. G5 Sahel, 15. 10. 2015. <http://www.g5sahel.org/index.php/qui-sommes-nous/le-dispositif-de-pilotage-du-g5-sahel/le-secretariat-permanent-du-g5-sahel>
- McAllister, Edward: *G5 Sahel launches military operation in African scrublands*. Reuters, 02. 11. 2017. <https://www.reuters.com/article/us-africa-security/g5-sahel-launches-military-operation-in-african-scrublands-idUSKBN1D21VS>
- Mező András: *Az Európai Regionális Biztonságpolitikai Komplexum*. Felderítő Szemle, XIV. évf. 2015/2.
- Molnár Zoltán: *A francia követségre támadtak fegyveresek Burkina Fasóban*. 24.hu, 2018. 03. 02. <https://24.hu/kulfold/2018/03/02/a-francia-kovetsegre-tamadtak-fegyveresek-burkina-fasoban/>
- Operation Barkhane: France supports the G5 Sahel countries against terrorists. Ministère des Armées, 06. 01. 2016. <https://www.defense.gouv.fr/english/actualites/newsletter/operation-barkhane-france-supports-the-g5-sahel-countries-against-terrorists>
- Rwanda offers US\$1 million support to G5 Sahel joint force. Panapress, 23. 03. 2018. https://www.panapress.com/Rwanda-offers-US1-million-suppor-a_630543322-lang2-free_news.html
- Security Council Welcomes Deployment of Joint Force to Combat Terrorism Threat, Transnational Crime in Sahel, Unanimously Adopting Resolution 2359 (2017). United Nations, 21. 06. 2017. <https://www.un.org/press/en/2017/sc12881.doc.htm>
- The Military Balance, 2015, Vol. 115, Chapter Nine: Sub-Saharan Africa. Taylor & Francis Online, 10. 02. 2015. <https://doi.org/10.1080/04597222.2015.996365>
- The Military Balance, 2015, Vol. 115, Chapter Seven: Middle East and North Africa. Taylor & Francis Online, 10. 02. 2015. <https://doi.org/10.1080/04597222.2015.996362>
- The Military Balance, 2016, Vol. 116, Chapter Nine: Sub-Saharan Africa. Taylor & Francis Online, 09. 02. 2016. <https://doi.org/10.1080/04597222.2016.1127636>
- The Military Balance, 2016, Vol. 116, Chapter Seven: Middle East and North Africa. Taylor & Francis Online, 09. 02. 2016. <https://doi.org/10.1080/04597222.2016.1127573>

- The Military Balance, 2017, Vol. 117, Chapter Nine: Sub-Saharan Africa. Taylor & Francis Online, 13. 02. 2017. <https://doi.org/10.1080/04597222.2017.1271216>
- The Military Balance, 2017, Vol. 117, Chapter Seven: Middle East and North Africa. Taylor & Francis Online, 13. 02. 2017. <https://doi.org/10.1080/04597222.2017.1271213>
- The Military Balance, 2018, Vol. 118, Chapter Nine: Sub-Saharan Africa. Taylor & Francis Online, 13. 02. 2018. <https://doi.org/10.1080/04597222.2018.1416986>
- The Military Balance, 2018, Vol. 118, Chapter Seven: Middle East and North Africa. Taylor & Francis Online, 13. 02. 2018. <https://doi.org/10.1080/04597222.2018.1416983>
- Turkey announces \$5m for Sahel anti-terrorist force. Gulf New, 01. 03. 2018. <https://gulfnews.com/news/mena/turkey/turkey-announces-5m-for-sahel-anti-terrorist-force-1.2181246>
- World Poverty: The Poorest Countries In The World. <https://www.ranker.com/list/world-poverty-50-poorest-countries-in-the-world/info-lists>